

Прищепя О. П.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МУЗИЧНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ

У статті визначено, що інтегративний підхід сьогодні є пріоритетним у розвитку системи освіти в Україні. Він пронизує педагогічну діяльність учителя початкової школи, зокрема, її музично-освітній напрям. Підкреслено, що наразі музично-освітня діяльність учителя початкової школи охоплює навчання, розвиток і виховання молодших школярів засобами музичного мистецтва і носить інтегративний характер. Проаналізовано педагогічні підходи різних авторів до організації інтегрованого навчання. Наголошено, що процес формування готовності майбутніх учителів початкової школи до інтегрованої музично-освітньої діяльності передбачає створення відповідних педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців. Розглянуто погляди сучасних науковців щодо створення необхідних педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Визначено педагогічні умови, які сприятимуть формуванню готовності майбутніх учителів початкової школи до інтегрованої музично-освітньої діяльності: створення педагогічного середовища, яке відповідає професійній підготовці майбутніх учителів, здатних здійснювати інтегровану музично-освітню діяльність в початковій школі; спрямованість педагогічного процесу на формування у студентів мотиваційно-ціннісного компоненту готовності до інтегрованої музично-освітньої діяльності; оволодіння студентами психолого-педагогічними та предметно-методичними знаннями про інтеграційні процеси в початковій освіті та

врахування вікових можливостей учнів початкової школи з метою формування їх загальнокультурної грамотності; формування вміння майбутніх учителів інтегрувати музичне мистецтво у зміст предметів початкової школи, дотримання тематичного komponування матеріалу для узгодженості навчальної інформації; поєднання теоретичної та практичної складових підготовки студентів з використанням інтерактивних методів під час освітнього процесу, а також педагогічних практик.

Ключові слова: *майбутній учитель початкової школи, готовність, музично-освітня діяльність, інтегративний підхід, педагогічні умови.*

Інтегративний підхід сьогодні визначено пріоритетним у розвитку системи освіти в Україні. Реформування української шкільної системи на законодавчому рівні відображено в законі «Про освіту» (2017). Нова українська школа будується на засадах інтегративного підходу. Цей підхід пронизує і педагогічну діяльність учителя початкової школи, зокрема, її музично-освітній напрям, який охоплює навчання, розвиток і виховання молодших школярів засобами музичного мистецтва і носить інтегративний характер. Готовність майбутнього педагога до інтегрованої музично-освітньої діяльності розглядається як результат його професійної підготовки; цілісне стійке особистісне утворення, що дає змогу організувати навчальну діяльність молодших школярів, спрямовану на розвиток їхніх музично-творчих здібностей в умовах реалізації інтегративного підходу. Процес формування названої готовності передбачає створення відповідних педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців.

Актуальність названої проблеми посилюється існуючими суперечностями між: значним попитом національної системи освіти на висококваліфікованих, ерудованих учителів початкової школи і недостатнім науковим розробленням шляхів їхньої ефективної музично-освітньої підготовки; потребою оволодіння студентами основами інтегрованої музично-освітньої діяльності та науковою невизначеністю шляхів

розв'язання цієї проблеми в умовах обмеженості часу, відведеного на музично-методичну підготовку майбутніх учителів початкової школи.

Дослідженням проблем професійної підготовки педагогів займалися В. Гриньова, В. Євдокимов, І. Зязюн, В. Лозова, О. Мороз, І. Прокопенко, В. Семиченко, А. Троцко та інші. Питання підготовки вчителів початкової школи досліджували Н. Бібік, О. Бабакіна, О. Глузман, П. Гусак, Т. Дорошенко, О. Остряньська, О. Савченко, Л. Хомич та інші.

Основи педагогічної інтеграції висвітлювали В. Безрукова, М. Берулава, Т. Дмитренко, В. Доманський, І. Климова, І. Колеснікова, М. Прокоф'єва, І. Ревенко та інші вчені.

Інтегрований зміст професійної педагогічної освіти розробляли О. Абдуліна, О. Гилязова, С. Гончаренко, В. Горшкова, Ю. Колесніченко, О. Мариновська, Ю. Сьомін, Ю. Тюнніков та інші.

Застосування інтегрованих форм організації навчання в основній школі запропонували М. Безрук, Т. Браже, Г. Ібрагімов, Ю. Колягін, В. Максимова, Н. Таланчук, В. Яковлева та інші. Питаннями інтегрованого навчання в початковій школі займалися Т. Башиста, Н. Бібік, Н. Груздева, О. Іонова, В. Ільченко, О. Савченко, Н. Світловська, С. Шпілева, С. Якименко та інші.

Створення відповідних педагогічних умов розглядають сучасні дослідники: В. Андрющенко, І. Гапійчук, А. Гончаренко, Н. Бушуєва, О. Братанич, О. Єременко, А. Козир, Л. Нечволд, Г. Падалка, Г. Сіліна, Н. Сінопальнікова, О. Сушенцев, О. Хижна, В. Холоденко, У. Щербей, С. Яценко та інші.

Метою статті є визначення педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів початкової школи до музично-освітньої діяльності в контексті інтегративного підходу.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «умова» трактується як:

– вимога, пропозиція, що висувається однією із сторін, які домовляються про що-небудь;

- необхідна обставина, яка уможлиблює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь;
- обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь;
- правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь;
- правила, вимоги, виконання яких забезпечує що-небудь;
- сукупність даних, положення, що лежать в основі чого-небудь [1, с. 1295].

Різні науковці по-різному трактують поняття «педагогічні умови», розглядаючи їх як:

- характеристику педагогічного середовища;
- обставини, необхідні для перебігу педагогічного процесу;
- фактори, шляхи, напрями педагогічного процесу;
- уявні результати педагогічного процесу;
- форми, методи, педагогічні прийоми [2, с. 92].

Дослідниця О. Хижна називає загальнопедагогічні умови підготовки майбутніх учителів до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи:

- «цілісність процесу підготовки майбутніх учителів до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи як онтологічної нескінченно можливої системи, якій притаманні поліцентричність, діалогічність, неоднорідність, недиз'юнктивність, полілогічність;
- поетапне здійснення підготовки вчителів до художньо-педагогічної діяльності на основі взаємозв'язку теорії і практики, забезпечення інтегративних зв'язків педагогічної та художньої складових змісту цієї підготовки;
- створення художньо-педагогічного середовища, яке відповідає особистісним потребам і запитам майбутнього вчителя, здатного працювати в мультикультурному освітньому просторі;

– актуалізація принципу мультикультурності підготовки до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи як усвідомлення майбутнім учителем множинності якісно своєрідних та самобутніх культур;

– педагогічна підтримка процесу національної самоідентифікації майбутнього вчителя шляхом надання пріоритетності національного компонента у змісті підготовки вчителів до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи»[5, с. 11].

Н. Сінопальнікова теоретично обґрунтувала «педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в початковій школі, а саме:

– організація діяльності викладачів психолого-педагогічних і предметно-методичних дисциплін із упровадження інтегрованого підходу до навчання студентів; спрямованість професійної підготовки на формування у студентів мотиваційно-ціннісного компоненту готовності;

– оволодіння майбутнім учителем психолого-педагогічними і предметно-методичними знаннями про сутність, види та організаційні форми інтеграції в навчанні молодших школярів;

– набуття студентами досвіду використання інтегрованих форм організації навчального процесу»[3, с. 14-15].

У. Щербей визначає педагогічні умови, що «забезпечують ефективне використання міжпредметних зв'язків у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів:

– використання інтегрованих форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які забезпечують реалізацію міжпредметної взаємодії як засіб формування професійних знань майбутніх учителів початкової школи з урахуванням міжпредметних тенденцій сучасної освіти, комплекс освітніх ситуацій інтегрованого керування навчально-пізнавальною діяльністю майбутніх фахівців, що спрямована на опанування змісту педагогічної освіти;

– застосування педагогічного проектування та моделювання в освітньому процесі, що забезпечує випереджальні дії, які виявляються у прогнозуванні та моделюванні майбутнього заняття, у баченні перспективи розвитку і відкритті її для студента, у передбаченні відповідей і використання цього прогнозу для подальшого спілкування з аудиторією тощо;

– готовність педагога до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи, що визначається як особистісний стан, який передбачає наявність у суб'єкта образу, структури дії та постійної спрямованості свідомості на його виконання та включає в себе мотиви, орієнтовані на усвідомлення завдань, моделі ймовірної поведінки, визначення способів педагогічної діяльності, оцінку можливостей у їх співвіднесенні з майбутніми труднощами та необхідністю досягнення певного результату»[4, с. 15].

Проаналізувавши педагогічні умови, обґрунтовані в працях вищеназваних науковців, визначаємо педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкової школи до музично-освітньої діяльності в контексті інтегративного підходу:

– створення педагогічного середовища, яке відповідає професійній підготовці майбутніх учителів, здатних здійснювати інтегровану музично-освітню діяльність у початковій школі;

– спрямованість педагогічного процесу на формування у студентів мотиваційно-ціннісного компонента готовності до інтегрованої музично-освітньої діяльності, розвиток ціннісних орієнтацій, інтересів, мотивів, потреб у діяльності інтегрованого характеру;

– оволодіння студентами психолого-педагогічними та предметно-методичними знаннями про інтеграційні процеси в початковій освіті та врахування вікових можливостей учнів початкової школи з метою формування їх загальнокультурної грамотності;

– формування вміння майбутніх учителів інтегрувати музичне мистецтво у зміст предметів початкової школи, дотримання тематичного

компонування матеріалу з метою встановлення узгодженості навчальної інформації;

– поєднання теоретичної та практичної складових підготовки студентів з використанням інтерактивних методів під час освітнього процесу, а також педагогічних практик.

Висновки. Визначені педагогічні умови сприятимуть формуванню у майбутніх учителів початкової школи готовності до інтегрованої музично-освітньої діяльності.

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаємо у розробленні й обґрунтуванні моделі формування готовності майбутніх учителів початкової школи до музично-освітньої діяльності в контексті інтегративного підходу.

Використана література:

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
2. Тверезовська Н., Філіпова Л. Сутність та зміст поняття «педагогічні умови». *Нова педагогічна думка*. 2009, № 3. С. 90-92.
3. Сінопальникова Н. М. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в початковій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2010. 20 с.
4. Щербей У. В. Педагогічні умови реалізації міжпредметних зв'язків у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 21 с.
5. Хижна О. П. Теоретико-методологічні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 44 с.

References:

1. Busel, V. T. (2004). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [The great explanatory dictionary of modern Ukrainian]*. V. T. Busel (Ed.). Kyiv: Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].
2. Tverezovska, N., & Filipova, L. (2009). Sutnist ta zmist poniattia «pedahohichni umovy» [The essence and content of the concept of «pedagogical conditions»]. *Nova pedahohichna dumka – New pedagogical thought*, 3, 90-92 [in Ukrainian].
3. Sinopalnykova, N. M. (2010). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv do zastosuvannia intehrovanykh form orhanizatsii navchalnoho protsesu v pochatkovii shkoli [Pedagogical conditions of training prospective teachers for using integrative forms of teaching process organization in primary school]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
4. Shcherbei, U. V. (2016). Pedahohichni umovy realizatsii mizhpredmetnykh zviazkiv u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Pedagogical conditions of implementation of interdisciplinary connections in the training of primary school teachers]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Khyzhna, O. P. (2008). Teoretyko-metodolohichni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv do zabezpechennia osnov mystetskoï osvity uchniv pochatkovoï shkoly [Theoretical-methodological and methodical principles of future teachers preparation to providing bases of artistic education of primary school students]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Pryshchepa O. P. Pedagogical conditions of future primary school teachers' readiness formation for musical and educational activity in the context of an integrative approach.

The article defines that the integrative approach is now a priority in the development of the education system in Ukraine. It penetrates pedagogical activity of a primary school teacher, in particular its musical and educational direction. It is stressed that musical and educational activity of a primary school teacher now covers teaching, development and education of younger schoolchildren by means of musical art and is of an integrative nature. Pedagogical approaches of various authors to the organization of integrated training were analyzed. It is noted that the process of future primary school teachers' readiness formation for integrated musical and educational activities provides the creation of appropriate pedagogical conditions for future specialists' training. The views of modern scientists on the creation of the necessary pedagogical conditions for future primary school teachers' training are considered.

The pedagogical conditions, that promote future primary school teachers' readiness formation for integrated musical and educational activity are defined, they are as follows: creation of pedagogical environment, which corresponds to the professional training of future teachers able to carry out integrated musical and educational activity in primary school; the focus of the pedagogical process on the formation of a motivational and value component of students' readiness for integrated musical and educational activities; students' acquisition of psychological, pedagogical and methodological knowledge of the integration processes in primary education and musical opportunities of primary school students to develop their general cultural literacy; formation of the ability of future teachers to integrate musical arts into the content of primary school subjects, keeping a thematic arrangement of material for the consistency of educational information; combining theoretical and practical components of students' training using interactive methods in the educational process, as well as pedagogical practices.

Key words: *future primary school teacher, readiness, musical and educational activity, integrative approach, pedagogical conditions.*